

УДК 72.012**ДИЗАЙН РІШЕННЯ ПРОЕКТУВАННЯ ЕКСПОЗИЦІЇ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ
ЧАСТИНІ МІСТА ЛЬВОВА****Сафонова Т.Р.**

Інститут архітектури Національного університету «Львівська політехніка», Львів, Україна

Стаття присвячена проектуванню нового покоління експозицій в урбаністичному середовищі з залишків архітектурних пам'яток. Впроваджено сучасні дизайн рішення експозиційного простору на практиці у центральній частині міста Львова. Запропоновано альтернативні варіанти гармонізації історичного середовища з новітніми технологіями та методикою проектування в галузі дизайну. Розглянуто можливості подачі об'єктів показу для кращого сприйняття відвідувачем майбутньої експозиції. Розкрито поетапність процесу створення експозиційного простору з урахуванням схем маршрутизації, сюжетної лінії інформаційного насичення та акцентного освітлення. Доведено важливість оновлення підходу до проектування за допомогою новітніх технологій для посилення рівня зацікавленості та освоєння більшої кількості інформації.

Ключові слова: дизайн, проектування, експозиція, архітектурна пам'ятка, лапідарій.

T.R. Safonova Design of solution planning of exhibition in central part of city of Lviv / Lviv Polytechnic National University, Ukraine, Lviv

Problem definition. Cultural heritage is a future's integral part but, currently these objects are abandoned fragments of the past, there is a lack of new presentation and a fresh vision for their use. Nowadays they become classical museums' exhibits, although capabilities diversity is one

of the most important components in creating a modern lapidarium display. In Ukraine immovable landmarks while standing outdoors continue their slow deterioration. Fragments of some monuments that can be moved enrich the collections of old museums. Throughout the world the opportunity to create expositions in the streets, avenues or yards is used for filling in gaps in the town planning system. Modern demonstration of the landmarks' fragments in the urban environment covers the routing design, its overview and the plot of information delivering.

Objectives definition. Change of museums space and exhibition presentation upgraded to a new modern level of renewal and preservation of architectural pieces.

Main body. We endeavoured to show the fundamental nature of the principles and means of displays decoration in the preservation of monuments fragments through varying objects presentation to facilitate better understanding, cognition and respect for the history by future generations. Following the conducted research to implement results in practice, we have created a 3D lapidarium project in the central part of Lviv.

We have studied the exhibition sites and exhibits, considered previous historical and field research of monuments and buildings, together with visual inspection, drawings, archival and bibliographic searches and creating lapidarium space design.

We were given 30 exhibit items to design the display. These are mainly gravestones, sculptures, medallions, mascarons and keystones. Artefacts are linked thematically, according to one style and author.

Technical condition of the building, lighting, exhibit items mounting that are compliant with standards were considered and improved. Thanks to layouts of the existing state of the researched object and data from scientific literature, we can start designing lapidarium in the first floor corridor leading to the patio, which can also serve as a display continuation.

Pre-project sketches, on-site survey and drawings were made, plans and visualization along with accompanying information design were developed. Restoring, preserving and partially reconstructing actions aimed at conservation were performed at the Department of Architectural and Artistic Heritage Restoration according to the architectural monuments preservation rules. Following field research, parts of the damaged sections on the walls and floor were revealed. We make construction drawings in accordance with ergonomic standards, and exhibit items placed along the walls will be attached to this construction. The basis of our project is a metal structure that protrudes with frames for fixing objects on pedestals. A series of spotlights on the ceiling to highlight an individual object. Additional light sources inside the construction to serve as an accent, decorative lighting. Available archival photos, illustrating exhibit's condition, function or location will be attached over each artefact along with the history and object description. According to the project, at the beginning of an exhibition there will be located two touch screens containing information about the objects displayed in lapidarium on the wall projections. One of our major goals was to harmoniously combine materials, different in nature such as metal, glass, plastic and stone. Thus, according to the project we will create a modern lapidarium with an accessible explanation for historical and cultural values and nature of the collection, which will be given a fresh vision and a new life.

Modern storyline in the landmarks' fragments exposition extensively uses visualization, monuments' samples demonstration. It includes setting the mood, psycho-shaped accents, and the harmony of interaction between exhibits owing to the unity of stylistic direction or the group of personalities, the methods of presentation. Choice of the style will help to create a community of the image-bearing system, creative techniques, to convey the atmosphere of the epoch and direction of the emotional perception

fragment. Main elements of the plot are the exposition, its relationship, introduction, continuous development of the basic material, climax, denouement with epilogue. The plot can be built by combining episodes in chronological order, or by using a concentric principle, where events are connected by a cause-effect relation that is used if it is necessary to set a center and draw attention to the main objects. In the exposition design of preserved monuments are taken into account the architectural and planning features of exposition allocation for the space redevelopment, a selection of exhibits, equipment, route maps, thematic zoning, and lighting. In the route development the optimal way for group to follow is laid with the logical sequence of objects and information. Each of these route maps is used for a particular purpose, taking into account the thematic plan zoning, artistic techniques, visual perspectives, equipment placement, and size of the territory, object demonstration, explanatory records, supporting information and lighting. According to the shape and size of exposition territory the route map is chosen. One of the major aids in the creation of routing is light, so we suggest using one of the nine proposed lighting schemes, because modern lighting facilities allow the light to inspect the street exposition at any time of the day, and provides the possibility to adjust the intensity and direction of light. Correct combination of the plot, appliances and lighting in the creation of route map will allow to plan the exposition space better, in the more functional way, clearly arrange objects and more accessibly reveal the essence of exposition to the audience.

Conclusions. Thanks to this project the monuments are protected from further destruction, they are preserved and at the same time well exhibited in tourists-accessible areas. Of course, display objects filling the corridor are not something outstanding, but one can call it an initial stage in a new architectural generation development, since it eliminates the need to redevelop certain areas for museums. Moreover, it creates a possibility to

use it for new and modern forms and structures. The proposed project of this problem solution is not a rule, but rather an option of opportunities and call for a new vision of creating lighter and simpler museum types. Therefore, we can state that there is a need in an architect's part when shaping an exhibition, changing museum space and their presentation, to achieve the desired results of renewal and preservation of architectural fragments. By changing the museum area, exhibit presentation, plot and route in the exposition forming the desired results can be achieved such as renewal, preservation, landmarks' fragment protection for a successful exhibition on favorable terrain and available for tourists. The resented technique of creating the exhibition space model in the urban environment from facilities outlined in the plot design and routing makes it possible to identify the key areas of urban planning development and concrete architectural measures to achieve this goal.

Key words: planning, presentation, architectural sight, lapidarium.

Постановка проблеми. У зв'язку зі швидкими темпами розвитку містобудування існує необхідність у правильній інтерпретації історичних пам'яток архітектури. Культурна спадщини є невід'ємною частиною майбутнього, проте нині ці об'єкти - занедбані фрагменти минулого, бракує нової подачі та свіжого бачення в їх використанні. У наш час вони стають експонатами класичних музеїв, хоча саме багатогранність можливостей є однією з найважливіших складових у створенні сучасної експозиції лапідаріїв. Традиційно створення музейної експозиції зводиться до самостійного показу пам'яток силами істориків. Модернізація цього процесу у вид мистецтва, що займає проміжну галузь між дизайном, архітектурою та музеєзнавством, дає змогу краще оперувати естетичним аспектом організації предметів і простору та високим інформаційним потенціалом для видовищного, деталізованого та поглибленого експонування збережених пам'яток.

Раніше місцями представлення експонатів були приміщення музею, а сьогодні це природний ландшафт вулиць, парків, скверів та двориків, що безумовно має свої переваги в розкритті взаємодії навколишнього середовища з людиною, доступності для огляду більшій кількості відвідувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У проектуванні нових експозицій наше завдання - використання накопиченого досвіду, внесення власних корективів та застосування сучасних технічних можливостей. Ми простежили, який шлях пройшли музейні експозиції у своєму розвитку, і можемо стверджувати, що є потреба в роботі дизайнера підчас формування експозиції лапідарію. Адже тепер це не тільки викладення предметів на полиці в спеціалізованому приміщенні, а й композиція з багатьма складовими, яка може бути виконана і в екстер'єрі.

Такої самої думки дотримуються директор Римсько-німецького музею у Кельні Х. Хелленкемпер та музейний діяч із Франції Робер Бурга, які вважають, що у зв'язку зі сучасними можливостями експонати не можуть бути пасивними об'єктами вивчення, оскільки вони мають стати фактором єднання людей різних часів.

В Україні зазначене питання розглядають фрагментарно, переважно лише в галузі музеєфікації, досліджують лише реставратори та історики. Роботи дизайнерів щодо організації простору навколо об'єктів спостереження зустрічаються вкрай рідко.

Серед найбільш наближених - дослідження В.І. Проскурякова, Є.О. Кричевеця [16, 239–242], О.І. Богданової [1, 13-19], Л.П. Великої [2, 20],

А.С. Виноградової [3, 9-12], Д. Смирного [17, 369-375], Л. Л. Калініна [7, 85], А.И. Керешун [8], Р. Р. Кликс [9: 368], А. В. Лебєдєва [12: 52], Л.С. Именнова [5, 622– 625]. Значну увагу приділяють застосуванню інтерактивного дизайну середовища виставкових

експозицій, експлуатаційного аспекту мультимедій та впливу світла в музейно-виставкових комплексах. Тут варто виділити дослідження Л.П. Велика про роль образної побудови експозиції у системі музейної комунікації, оскільки було розкрито шляхи та засоби адаптації теоретичної системи до культурно-історичних традицій та сучасних потреб українського суспільства.

Постійний пошук нових можливостей зробив сучасні технології невід'ємною частиною експозиції, поєднавши новітні прилади з історичними пам'ятками так, щоб вони задавали настрій глядачу та поглиблювали знання, а також акцентували увагу на стані збереження, кількісній різноманітності, кольорі, фактурі, об'ємі та розмірі. У вітчизняних літературних джерелах уже напрацьовано відповідний досвід стосовно впливу кольору та світла [13, 192; 6; 11, 140; 14, 76]. Варто виокремити працю У. В. Шпільчак [20, 79–81], оскільки колірний аналіз був застосований щодо вирішення міського середовища, що є важливим етапом в проектуванні урбаністичних експозицій. Що стосується освітлення, то В. О. Праслова детальніше описала прийоми організації світлового середовища [15, 103–111], а Д. Д. Гордіца врахувала ефективність роботи світло-прозорих огорожень у використанні природного освітлення [4]. Описи різних технологічних прийомів залучення сучасних нанотехнологій та LED-освітлення надали Д. В. Ціперко [19, 116–121] і Л. М. Коваль [10, 64–74]. Обмежена кількість матеріалу є в розробці маршрутизації експозиційним простором, оскільки розглядається лише приміщення музею, або загальне використання пам'яток археології у туристичних маршрутах [18, 19–34].

Постановка мети та завдання. Наша мета окреслити можливості в проектуванні сюжету та маршрутизації експозиції фрагментів архітектурних пам'яток в урбаністичному середовищі.

Показати зміну простору музеїв та подачі експозиції, що виведені на сучасний новий рівень оновлення та збереження фрагментів архітектури є основним завданням.

Виклад основного матеріалу. Ми намагалися показати фундаментальність значення принципів та засобів художнього оформлення експозицій у процесі збереження фрагментів пам'яток, за допомогою різних об'єктів показу, що дасть змогу зануритися у глибину віків, наблизитися до реальностей того часу, відчувати життя тогочасного світу, сприятиме кращому розумінню експозиції, пізнанню та шануванню історії наступними поколіннями.

Сучасна сюжетна лінія в експозиції фрагментів архітектури широко використовує наочність, показ взірців пам'яток. Вона охоплює задання настрою, психологічно-образні акценти, гармонію взаємодії між експонатами, єдністю стильового направлення чи групи персоналій, методики подання матеріалу. Саме вибір стилю допоможе створити спільність образної системи, творчих прийомів, передати атмосферу епохи та напрямку емоційного сприйняття фрагменту. Основними елементами сюжету являється експозиція, її взаємозв'язок, вступна частина, постійний розвиток основного матеріалу, кульмінація, розв'язка з епілогом. Сюжет може бути побудований за хронологічним принципом поєднання епізодів, або концентричним принципом, де події з'єднані причинно-наслідковими зв'язками, що використовується за потреби постановки центру і привернення уваги до основних об'єктів. Художній задум сценарію повинен містити: використання акцентування, відволікання від несуттєвого, зіставлення, порівняння, метафоричні образи, динаміку, ритм, симетрію, перебільшення, збагачення додатковим змістом, і це все має бути лаконічним, з відчуттям міри.

Сюжет закладається не тільки в маршрут руху та подачі інформації всієї експозиції, а й у сучасних пояснювальних програмах,

таких як мультимедійна презентація (відеомепінг), аудіосупровід, відеофільми на мультитач-дисплеях, сенсорних, голографічних екранах, проекторних візуалізаціях, інтерактивних плівках i-skin та інформаційних комп'ютерних стендах. Залежно від цільового сприйняття відносно вікових груп відвідувачів є певні рекомендації щодо доступності інформації, її складності та поглиблення. Експозиція має дозволити глядачеві відчувати себе частиною історії, доторкнутися до неї, надати інформаційну новизну, спонукати до аналізу внутрішньої оцінки побаченого та обов'язково запам'ятовуватись. Ось, наприклад, на сенсорних голографічних екранах відбувається презентація фрагмента архітектурної будівлі, який, за сюжетом, відбудовують до свого стану перед руйнацією з показом нашарувань стилів по роках, перехід від екстер'єру цієї споруди до деталей в інтер'єрі.

У проектуванні експозиції збережених пам'яток архітектури враховують архітектурно-планувальні особливості території розміщення експозиції для перепланування простору, відбору експонатів, обладнання, схем маршрутів, тематичного зонування, освітлення. З метою підсилення ефекту швидкоплинності часу історичні фрагменти архітектурних пам'яток розміщують у неприродній для них атмосфері: на вулицях сучасних районів, розвилках автомагістралей, у пасажах торгових центрів, на дахах хмарочосів. Чи, навпаки, залишають на місцях, щоб краще передати атмосферу того часу.

У маршрут закладають оптимальний шлях проходження екскурсійної групи з логічною послідовністю об'єктів та інформації. Ми виокремили дванадцять схем маршрутизації експозиційного простору в урбаністичному середовищі: прямий-односторонній, прямий-двосторонній, по колу-односторонній, по колу з багатьма входами, по колу-двосторонній, зиг'заг-односторонній, зиг'заг-двосторонній,

комбінація прямої і зиг'загу, комбінація по колу і зиг'загу, комбінація прямої і по колу, комбінація прямої з двостороннім входом, довільна (рис. 1). Кожна з цих схем застосовується для певної мети з урахуванням плану тематичного зонування, художніх прийомів, візуальних перспектив, розміщенням обладнання, розмірів території, об'єктів показу, пояснювальних записів, супровідної інформації, освітлення. Відповідно до форми і розмірів території під експозицію підбирається схема маршруту. У внутрішньому дворіку та на дахах зазвичай, через обмеженість території, використовують маршрут із розміщення експонатів по колу одно- чи двосторонньо, комбінація прямої і по колу, в певній послідовності, де сюжет має передісторію, кульмінацію і зав'язку. Та сама схема маршрутів підходить і для території з декількома входами, проте об'єкти мають бути з однієї групи, а сюжет рівномірний та ритмічний, оскільки не має залежати звідки глядач почне огляд. У вузьких вуличках експозиція розташовується прямо односторонньо, а у ширших – двосторонньо чи зиг'загом. Якщо відбувається зміна сюжету і є потреба в новому сприйнятті, застосовують маршрут одностороннього зиг'загу. Задля виокремлення експонатів чи їхніх груп розбивається загальна площа на зони для акцентування уваги на потрібному об'єкті. Комбінації таких схем вживають на великих територіях – площах, скверах, у парках. Направлення глядача в певній послідовності відвідувати всі розділи характерне для дидактичних експозицій. Послідовність показу варто проектувати зліва направо та зверху вниз за багаторівневої побудови експозиції, висоту рівня розміщення експонатів задавати в проміжку 1,5–1,7 м на відстані 80–90 см від підлоги. За протяжністю експозиційний ряд не має перевищувати 20–50 м, оскільки цілісність зорового сприйняття експозиції до 24 м, а максимальне наповнення 50–60 %. Щодо габаритних об'єктів показу, які розміщені на землі, то

вони мають займати не більше ніж 20–30 % від усієї площі, решта – це вільний простір у 10–15 квадратних метрів і проходи, головний з яких має бути приблизно 2–3 м, другорядний 1,5–2 м.

Враховавши всі нюанси розташування пам'яток у просторі, розглянемо допоміжні засоби проектування сюжету та маршрутизації. Сюди входять: елементи обладнання, зокрема вітрини, колби, тумби, подіуми, металеві каркаси кріплення експонатів, перегородки, огорожі, декоративно-просторові установки, освітлення, вузли експонатів та підтекстовок. За маршруту по колу, предмет огляду фіксується статично, у випадку складності огляду з усіх сторін чи малої площі експозиції, подіум перебуває в русі, крутячись навколо своєї осі.

Експозиційний простір ділиться на передній план, центр, другий план, фон і вміщує зону, де розташовані експонати, простір для огляду, зону маршруту руху глядача, зону інформаційного насичення, технічного обслуговування.

Одним з основних допоміжних засобів у створенні маршрутизації є освітлення, зокрема підсвітка підлоги, сталі, експонатів, вказівників та перил. У проектуванні використовують три види освітлення: природне, штучне і комбіноване. За схемами освітлення поділяють на: направлене, центральне, верхнє, бокове, верхнє-бокове, периферичне, відбите, повне та комбіноване. На етапі вибору освітлення необхідно врахувати, що різке світло може нашкодити стану пам'ятки та враженню відвідувача, а також виникає потреба в перехідній зоні для адаптації глядача. Штучне освітлення дає змогу оглянути вуличну експозицію в будь-який час доби і надає можливості регулювати інтенсивність і напрямок світла (рис. 2).

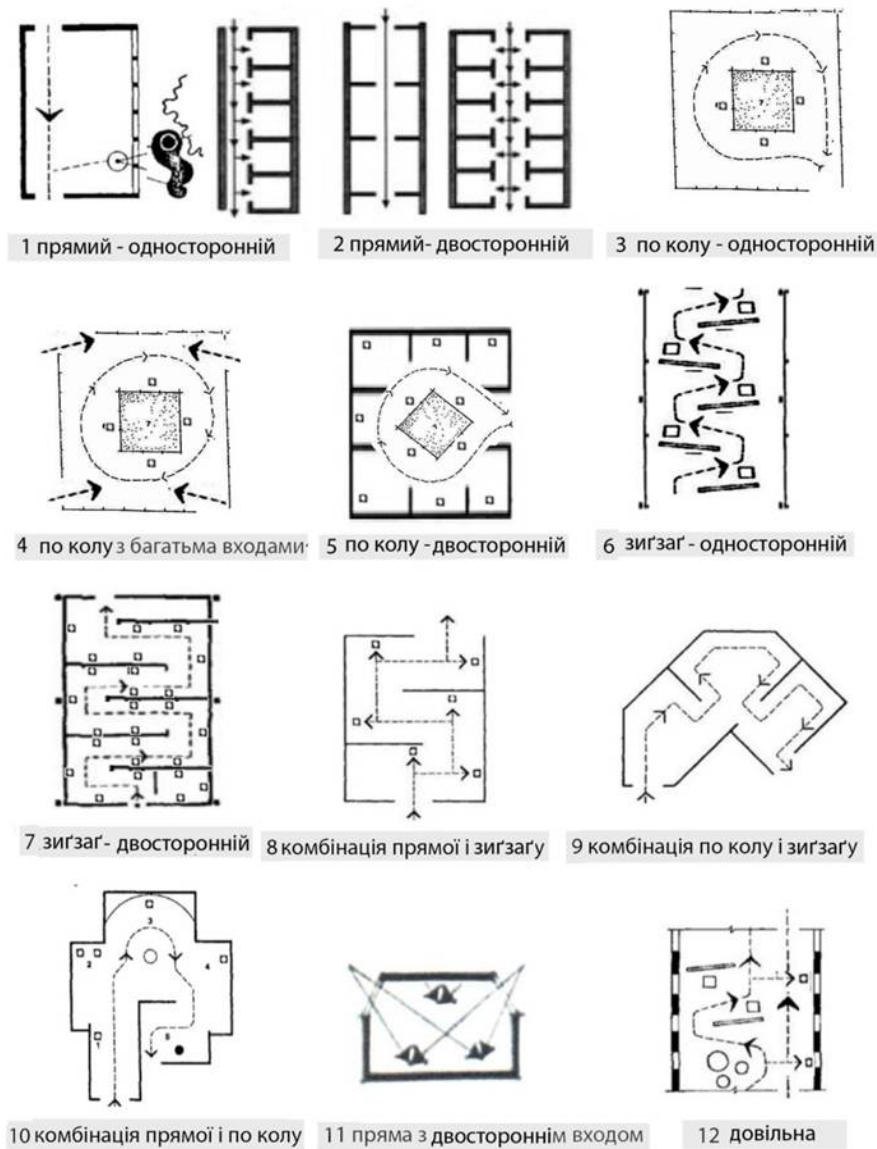

Рис. 1. Схеми маршрутизації експозиційного простору в урбаністичному середовищі.

Правильне поєднання сюжету, техніки та освітлення у створенні маршруту огляду уможливить краще розпланувати простір під експозицію, функціонально, чітко розставити об'єкти показу та доступніше розкрити суть виставки глядачам.

На основі проведеного дослідження для втілення результатів на практиці створили проект лапідарію в центральній частині міста, в коридорах та внутрішньому дворі пам'ятки архітектури, що на пл. Ринок 4 м. Львова.

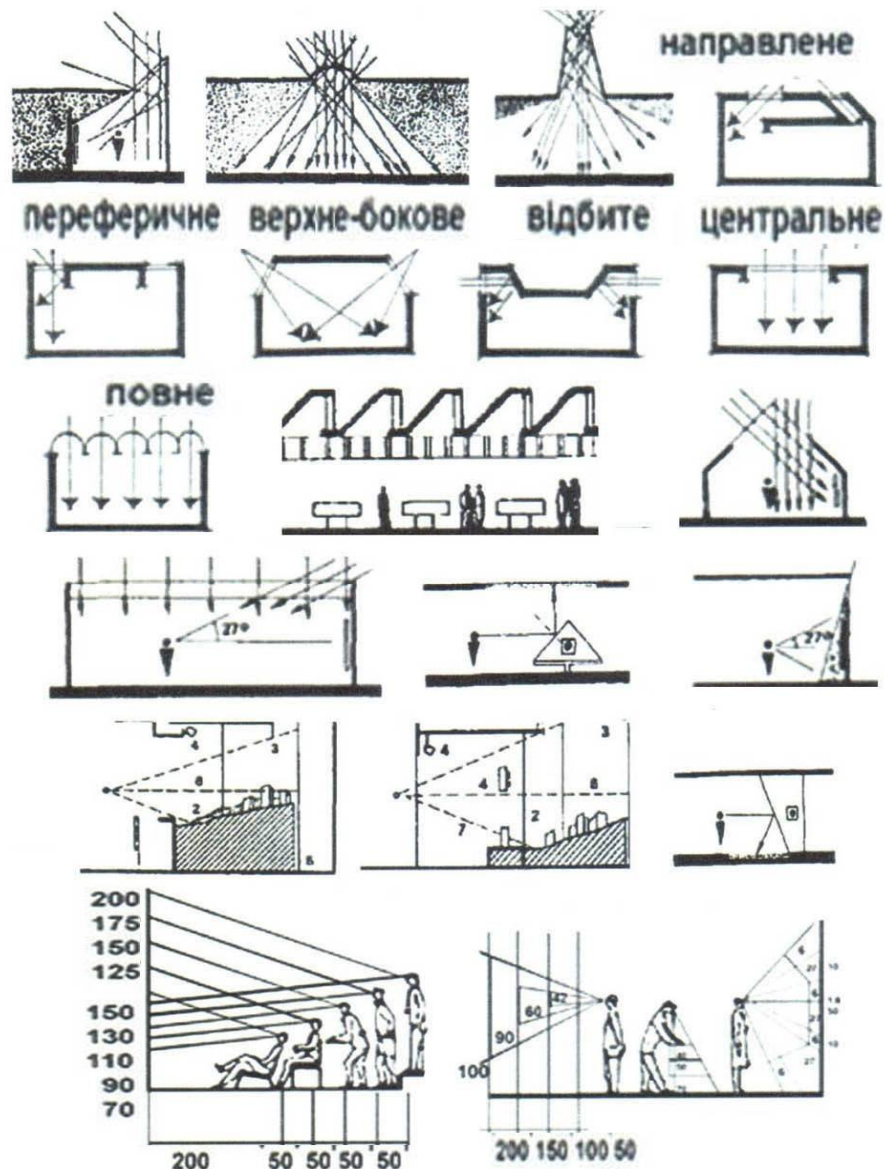

Рис. 2. Схеми освітлення і візуального сприйняття експозиційного простору.

Ми дослідили місця експозиції та експонати, розглянули попередні історичні та натурні дослідження пам'яток і будівлі, візуальні обстеження, креслення, архівні і бібліографічні пошуки та виконано проектування простору лапідарію.

Наша експозиція (будинок № 4 на пл. Ринок) - пам'ятка житлової архітектури пізнього ренесансу. Це чотириповерхова тривіконна кам'яниця, прямокутної форми у плані. У 1926 р. так звана Чорна кам'яниця як особливо цінна історична та художня пам'ятка перейшла у власність міста, тоді тут і вирішили облаштувати історичний музей м.

Львова. У 1929 р. приміщення будинку були реставровані та пристосовані для зберігання музейної колекції. У приміщеннях збереглися дерев'яні стелі з різьбленими сволоками. Сьогодні тут розташовані експозиції на тематику визвольних змагань України та історії західноукраїнських земель другої половини 19-20 ст., а в підвалах знаходяться фондові та службові приміщення.

У проектуванні експозиції нам було надано 30 об'єктів показу (рис 3). Більшість із них тривалий час знаходилась у підвалах без належного догляду. Короткий опис колекції: маскарон лева (кін. XV—поч. XVI ст.); ніжка саркофагу у формі левика (перша пол. XVII ст.); замковий камінь (плетінка), який має орнамент з переплетених ліній; фрагмент барельєфу «Вознесіння Діви Марії» (XVII ст.); тричвертева колона внутрішнього віконного обрамування із зображенням Христа (поч. XVII ст.); рельєф — герб з орлом Польського короля; фрагмент рельєфу - човен у 1826 р.; нервюра – фрагмент ребра склепіння(перша пол. XVII ст.); два замкові камені з квітами XVI – XVII ст.; три замкові камені з маскароном лева; медальйон-барельєф зі зображенням Імператора Октавіана Августа (XIX ст.); медальйон-барельєф зі зображенням папи Інокентія (XI – середина XIX ст.) з мармуру та дерева; пам'ятна таблиця з ангелами австрійському генералу; скульптура «Русалка» 1820 р.; кронштейн; дві пам'ятні плити з постаменту пам'ятника Станіславу Яблоновському, 1859 р.; хачкар, 1400 р.; білокам'яний блок з латинським виразом (XVII ст.); плита латинська; дві надмогильні плити з написом вірменською мовою, 1656 р.

Рис 3. Фотофіксації деяких елементів для експозиції.

Пам'ятки пов'язані між собою тематичними принципами відповідно до одного стилю, автора. У проекті використані наявні документи, такі як про реєстрацію та документування предметів зібрання, усі їх характеристики.

Мета цього проекту якомога доступніше донести відвідувачам суть та культурно-історичну цінність кожного експоната, систематизувати розміщення пам'яток, зберегти їх, уникнути пошкодження чи кардинальних змін приміщення, охороняти та доглядати, а також створити сучасну презентацію, застосовуючи новітні технічні можливості.

Кам'яниця доступна для відвідувачів, оскільки знаходиться на центральній площі. Врахований та вдосконалений технічний стан будівлі, освітлення, кріплення для експонатів за вимогами стандартів. За допомогою планів (рис 9, 10), фотофіксацій (рис 4, 7) наявного стану об'єкта дослідження та даних наукової літератури можна розпочати проектування лапідарію в коридорі першого поверху, що веде до внутрішнього дворика, який також є продовженням експозиції.

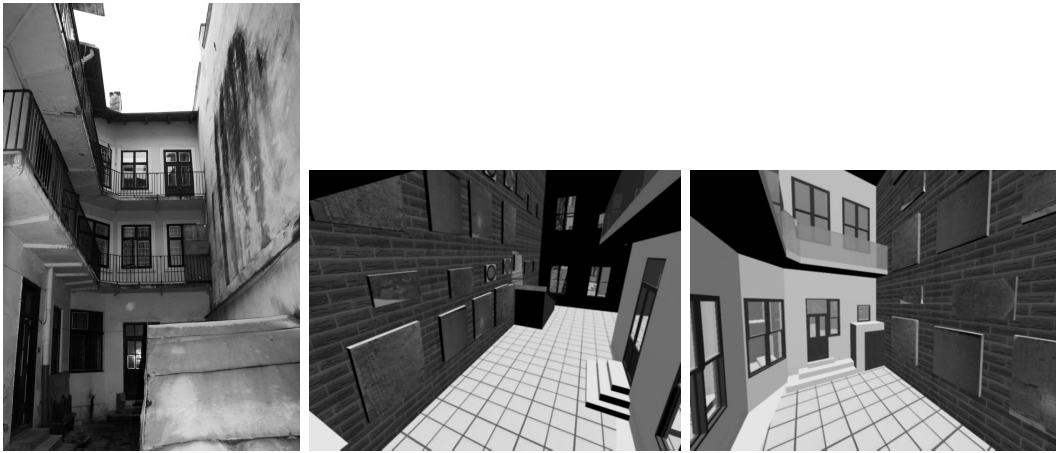

Рис 4. Внутрішній двір, наявний стан. Рис 5, 6. Візуалізація розміщення експозиції.

Рис 7. Коридор, наявний стан. Рис 8. Візуалізація розміщення експозиції.

Створені ескізи перед проекту, натурні обстеження, креслення, розроблені плани та візуалізація з оформленням супровідної інформації. На кафедрі реставрації архітектурної та мистецької спадщини за правилами охорони архітектурної пам'ятки були виконані реставраційні, консерваційні та частково реконструкційні дії зі збереження. З натурних обстежень виявлено наявність частин пошкоджених ділянок на стінах та в підлозі коридору і дворику, варто використати матеріали та технології, що не зашкодять їх відновленню.

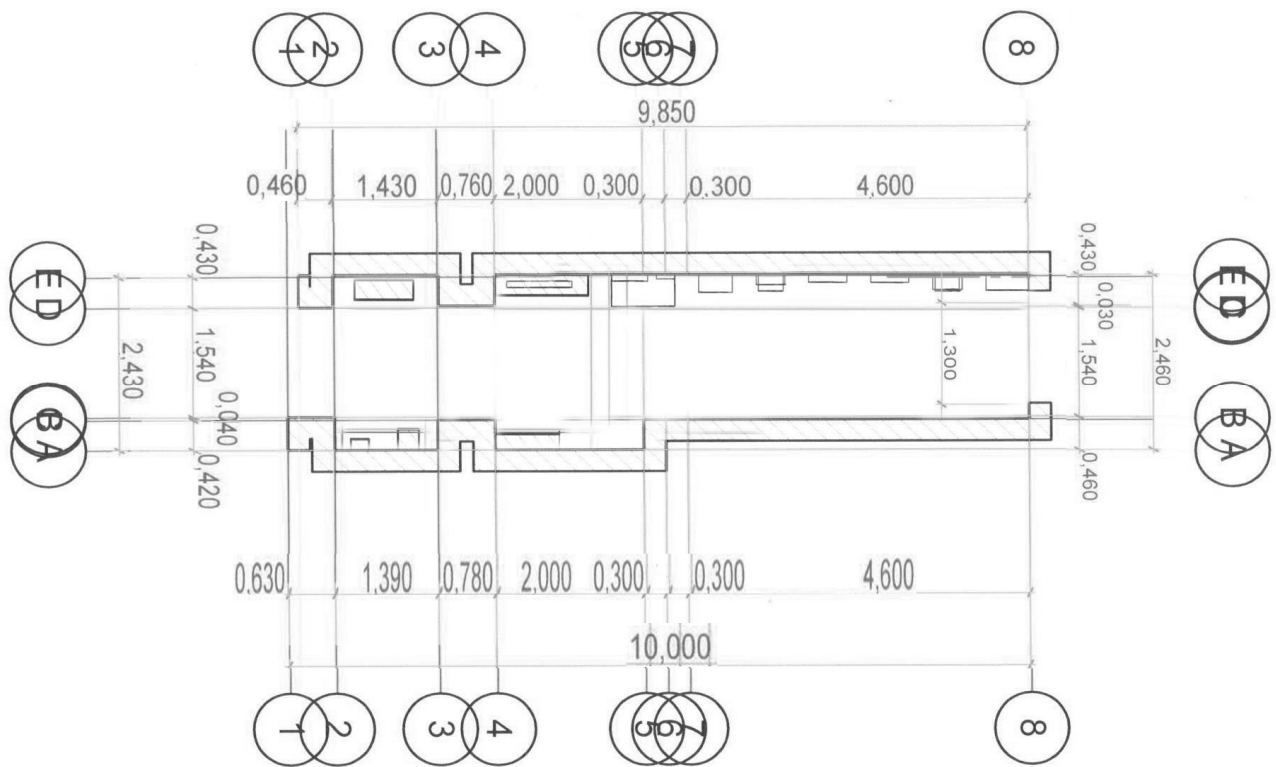

Рис 10. Схема розташування експонатів.

У дворі пошкоджені бетонні плити в підлозі потрібно замінити й перекласти на нові. З урахуванням ергономічних норм та всіх вимог ми виконали креслення конструкції, на якій будуть кріпитися експонати розміщені вздовж стін. Основа нашого проекту - це металева конструкція, що виступає рамами для фіксування об'єктів на підставках. На стелі спроектована серія прожекторів, що індивідуально освітлюватиме об'єкт. Розміщуємо додаткову підсвітку в конструкції, яка виконуватиме роль акцентного, декоративного світла. Знайдені архівні фото стану, функції чи місця розташування експонату висітимуть над кожною пам'яткою з описом історії та характеристик об'єкта. За проектом, на початку виставки, на стінних виступах знаходитиметься два сенсорні екрани з інформацією про виставлені об'єкти в лапідарії. Глуху стіну використаємо для експозиції. З неї усунемо стару пошкоджену штукатурку, а кладку польської цегли, що проступить, варто покрити захисними матеріалами. Спроектуємо

конструкцію, що слугуватиме стелажами і зафіксує експонати до стіни, а скло виконуватиме захисну функцію. Зробимо невеличкий навіс-дашок на 4-му поверсі над експонатами та над входом до підвалу. Усі балконні, знищені корозією поручні, замінимо на скляні. Підсвітку розмістимо на кожному поверсі та на стіні навпроти експозиції і закріпимо до балконів. Також була внесена пропозиція розмістити сучасні елементи для зони відпочинку як умеблювання та декорування. Стосовно меблів, вони мають бути простими, лаконічними за формою та доглянутими, виконані в біло-коричневих тонах, що легко вписуються в спроектований простір. Одним із важливих наших завдань було гармонійно поєднати різні за структурою матеріали, як-от метал, скло, пластик та камінь. Проект був виконаний у комп'ютерних програмах ArchiCAD і 3DMAX (рис 5, 6, 8) .

Отож, за проектом ми створимо сучасний лапідарній із легкою подачею пояснення історично-культурної цінності і характеру колекції, якій надамо свіжого бачення і нового життя. Правильне поєднання сюжету, техніки та освітлення у створенні у даному випадку одностороннього маршруту огляду уможливить краще розпланувати простір під експозицію, функціонально, чітко розставити об'єкти показу та доступніше розкрити суть виставки глядачам.

У результаті пам'ятки не підлягають подальшій руйнації, вони збережені, захищені, вдало заекспоновані на вигідній місцевості для доступного відвідування туристами. Звичайно, заповнення коридору об'єктами показу не є чимось особливим, проте облагородження і перетрактування внутрішнього дворика в лапідарій, можна назвати вихідним етапом становлення нового архітектурного покоління, оскільки таким чином зникає потреба в забудові певних територій під музей і створюється можливість її використання під нові й сучасні форми і споруди. Тобто відбувається коректування місць, непридатних

для будівництва, заповнення їх експозицією, виставкою. А вигідні місця розташування цих пам'яток дають змогу втілити нові сучасні проекти. Запропонований проект рішень зазначеної проблематики не є правилом, а радше варіантом можливостей та закликом до нового бачення створення легших і простіших типів музею.

Висновки. Запропонована методика проектування експозицій лапідарію базується на вже напрацьованому досвіді з цього питання та дає змогу застосувати сучасні матеріали, конструкції для створення нової експозиції, що має сприяти кращому розумінню і пізнанню. Тому можемо стверджувати, що підчас формування експозиції та зміни простору музеїв, їх подачі, задля досягнення бажаних результатів оновлення та збереження фрагментів архітектури, необхідна робота і творчий підхід дизайнера. За допомогою зміни простору музеїв, подачі об'єктів показу, сюжету і маршруту у формуванні експозиції можна досягнути бажаних результатів оновлення, збереження, захищеності фрагментів архітектури для вдалого експонування на вигідній місцевості та доступного відвідування туристами. Запропонована методика створення моделі експозиційного простору в урбаністичному середовищі з окреслених можливостей у проектуванні сюжету та маршрутизації дає змогу визначити основні напрями розвитку планування міста, а також конкретні архітектурні заходи для досягнення поставленої мети. Проте вона потребує подальшого вдосконалення, деталізації в методиці проведення почергових етапів, розширення переліку заходів.

Література:

1. Богданова О.І. Залежність формування експозиційних просторів від впливу світла в музейно-виставкових комплексах / О.І. Богданова //

Вісник Харківська державна академія дизайну і мистецтв № 7. – 2007 – С. 13-19

2. Велика Л.П. Роль образної побудови експозиції у системі музейної комунікації: аспект розбудови української школи музеєзнавства: автореф. дис... мист.: 17.00.08 / Л.П. Велика // Харків: Харківська державна академія культури, 2000. – 20 с.

3. Виноградова А.С. Елементи інтерактивного дизайну в формуванні предметно-просторового середовища виставкових експозицій / А.С. Виноградова // Вісник Харківська державна академія дизайну і мистецтв № 10. – 2011. – С. 9-12.

4. Гордіца Д. Д. Природне освітлення приміщень з урахуванням ефективної роботи світло-прозорих огорожень : дис. / 05.23.0 1/ Д. Д. Гордіца. – Полтава, 2005.

5. Именнова Л.С. Зрелищные формы в музее как тенденция современности / Л.С. Именнова, И.В. Денисова // Известия ПГПУ им. В.Г. Белинского. – Вып. 24. – 2011. – С. 622– 625.

6. Жердзіцький В.Е. Ахроматичні і хроматичні кольори / В.Е. Жердзіцький // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтва. – Х., 2005.

7. Калініна Л.Л. Інформаційний простір музею / Л.Л. Калініна, І.В. Пролеткін, М.Є. Шпак. – Вісник Вісник Харківської державної академії культури № 12. – 2006. – С. 85.

8. Керешун А.И. Возможности интерактивной архитектуры / А.И. Керешун // Архитектон. – 2006. – № 1411. – [Электронный ресурс] Режим доступа:

http://archvuz.ru/magazine/Numbers/2006_022/cont.html.

9. Кликс Р.Р. Художественное проектирование экспозиций / Р.Р. Кликс // . – М: Высшая шк. 1978. – 368 с.

10. Коваль Л.М. Взаємозв'язок естетичних особливостей LED освітлення інтер'єру і різних технологічних прийомів його застосування / Л.М. Коваль // Вісник ХДАДМ. – №3. – 2010. – С. 64–74.
11. Коваль Л.М. Особливості формування світлокольорового середовища в інтер'єрі за допомогою світлодіодних технологій. Дизайн-освіта 2009: сучасна концепція дизайн-освіти України / Л.М. Коваль // Збірник матеріалів Міжнародної науково-методичної конференції професорсько-викладацького складу і молодих учених в рамках V Міжнародного форуму «Дизайн-освіта 2009», 27–29 квітня 2009 р., м. Харків / за заг. ред. Даниленка В. Я. – Харків: ХДАДМ, 2009. – Ч. 2. – 140 с.
12. Лебедєв А.В. Віртуальні експонати: Сучасні засоби відображення інформації в музейній експозиції / А.В. Лебедєв // Довідник керівника установи культури. – 2006. – № 7. – С. 52.
13. Печенюк Т. Кольорознавство [Текст] / Т. Печенюк. – К. : Грані-Т, 2009. – 192 с.
14. Природне і штучне освітлення: ДБН В.2.5-28-2006. – Офіц. вид.– К.: Мінбуд України, 2006. – 76 с. – (Державні Будівельні Норми України). Надійшла до редакції 6.04.2009
15. Праслова В.О. Прийоми організації світлового середовища підземних торговельно-розважальних комплексів / В.О. Праслова // Вісник ХДАДМ. – № 8. – 2009. – С. 103–111.
16. Проскуряков В.І. Середовище як засіб формування архітектури музеїв в історичних містах / В.І. Проскуряков, Є.О. Кричевець // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2014. – № 793: архітектура. – С. 239–242.
17. Смирний Д. Експлуатаційний аспект мультимедій в музейному середовищі / Д. Смирний // Київ: Національна академія

образотворчого мистецтва і архітектури України. – Вип. 17. – 2010 – С. 369-375.

18. Титова О.М. Використання пам'яток археології у туристичних маршрутах (науково-методичні та практичні рекомендації) / О. М. Титова // Вісник Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. – 1992. – № 5. – С. 19–34.

19. Ціперко Д.В. Використання нанотехнологій в сучасному дизайні освітлення/ Д.В. Ціперко, О.П. Олійник // Вісник ХДАДМ. – № 5 .– 2010. – С. 116–121.

20. Шпільчак У.В. Колірний аналіз у вирішенні міського середовища / У.В. Шпільчак // Вісник ХДАДМ. – № 5. – 2011. – С. 79–81.

References:

1. Bogdanova O.I. Zalezhnist` formuvannya ekspozy`cijny`x prostoriv vid vply`vu svitla v muzejno-vy`stavkovy`x kompleksax [Dependence of forming of display spaces is on influence of light in museum exhibition complexes]. Kharkov: Kharkov: KhDADM Publ, 2007, Vol. 7, pp. 13-19.

2. Vely`ka L. P. Rol` obraznoyi pobudovy` ekspozy`ciyi u sy`stemi muzejnoyi komunikaciyi: aspekt rozbudovy` ukrayins`koyi shkoly` muzeyeznavstva: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. must.: 17.00.08 [A role of vivid construction of display is in the system of museum communication: aspect of re-erecting of Ukrainian school of museum. Dr. phys.] Kharkov: XDAK Publ, 2000, 20 p.

3. Vy`nogradova A. S. Elementy` interakty`vnogo dy`zajnu v formuvanni predmetno-prostorovogo seredovy`shha vy`stavkovy`x ekspozy`cij [Elements of interactive design in forming in detail spatial environments of exhibition displays], Kharkov: KhDADM Publ, 2011, Vol. 10, pp. 9-12.

4. Gordicza D.D. Pry`rodne osvittleniya pry`mishhen` z uraxuvannyam efekty`vnoyi roboty` svitlo-prozory`x ogorodzen` : dy`s. / 05.23.01 [Natural

illumination of apartments taking into account effective work light transparent protections. Dr. phys.], Poltava, 2005.

5. Y`mennova L. S. *Zrely`shhnye formy v muzee kak tendency`ya sovremennosti` [Spectacle forms in a museum as a tendency of contemporaneity]. Y`zvesty`ya PGPU y`m. V.G. Bely`nskogo, 2011, Vol. 24, pp. 622– 625.*

6. Zherdzicz`ky`j V.E. *Axromaty`chni i xromaty`chni kol`ory` [Achromatism and chromatic colors]. Kharkov: KhDADM Publ, 2005.*

7. Kalinina L.L. *Informacijny`j prostir muzeyu [Informative space of museum]. Kharkov: XDAK Publ, 2006, Vol. 12, 85 p.*

8. Kereshun A.Y`. *Vozmozhnosti` ynteraktyvnoj arxytektury [Possibilities of interactive architecture]. Arxy`tekon, 2006, Vol. 1411. Available at: http://archvuz.ru/magazine/Numbers/2006_022/cont.html.*

9. Klyks R. R. *Xudozhestvennoe proektyrovanye ekspozycij [Artistic planning of displays]. Moskva: Higher school, 1978, 368 p.*

10. Koval L.M. *Vzayemozv'yazok estetychnyx osoblyvostej LED osvittleniya inter'yeru i rizny`x texnologichny`x pry`jomiv jogo [Intercommunication of aesthetically beautiful features of LED of illumination of interior different technological receptions of his application]. Kharkov: KhDADM Publ, 2010, Vol. 3, pp. 64–74.*

11. Koval` L.M. *Osoblyvosti formuvannya svitlokol`orovogo seredovy`sha v inter'yeri za dopomogoyu svitlodiodny`x texnologij. Dy`zajn-osvita 2009: suchasna koncepciya dy`zajn-osvity` Ukrayiny` [Features of forming of svitlokolerovogo seredovisha in an interior by light-emitting-diode technologies. Design-education 2009: modern conception of formation of design of Ukraine]. Zbirny`k materialiv Mizhnarodnoyi naukovometody`chnoyi konferenciyi profesors`ko-vy`kladacz`kogo skladu i molody`x ucheny`x v ramkax V Mizhnarodnogo forumu «Dy`zajn-osvita 2009», 27–29*

kvitnya 2009, za zag. red. Dany`lenka V. Ya, Kharkov: KhDADM Publ, 2009, Vol. 2, 140 p.

12. *Lyebiedyev A.V. Virtual`ni eksponaty`: Suchasni zasoby` vidobrazhennya informaciyi v muzejnij ekspozy`ciyi [Virtual exhibits: Modern drawing of information tools are in a museum display. Koloroznavstvo]. Dovidny`k kerivny`ka ustanovy` kul`tury`, 2006, Vol. 7, 52 p.*

13. *Pechenyuk T. Kol`oroznavstvo [Science is about a color]. Kyiv: Grani-T, 2009, 192 p.*

14. *Pry`rodne i shtuchne osvittlennya [Natural and artificial illumination]: DBN V.2.5-28-2006. Kyiv: Minbud Ukrayiny`, 2006, 76 p. (Derzhavni Budivel`ni Normy` Ukrayiny`). Nadijshla do redakciyi 6.04.2009.*

15. *Praslova V. O. Pry`jomy` organizaciyi svitlovogo seredovy`shha pidzemny`x torgovel`no-rozvezhal`ny`x kompleksiv [Receptions of organization of light environment of underground point-of-sale-entertaining complexes] Kharkov: KhDADM Publ, 2009, Vol. 8, pp. 103–111.*

16. *Proskuryakov V.I. Seredovy`shhe yak zasib formuvannya arxitektury` muzeyiv v istory`chny`x mistax [An environment as mean of forming of architecture of museums is in historical cities] Lviv: NULP Publ., 2014, Vol. 793, pp. 239–242.*

17. *Smy`rny`j D. Ekspluatacijny`j aspekt mul`ty`medij v muzejnomu seredovy`shhi [An operating aspect of media is in a museum environment]. Kyiv: NAAAU Publ, 2010, Vol. 17, pp. 369-375.*

18. *Ty`tova O.M. Vy`kory`stannya pam'yatok arxeologiyi u tury`sty`chny`x marshrutax (naukovo-metody`chni ta prakty`chni rekomendaciyi) [The use of sights of archaeology is in tourist routes (scientifically methodical and practical recommendations)]. USGSHC Publ, 1992, Vol. 5, pp. 19–34.*

19. *Ciperko D.V. Vy`kory`stannya nanotexnologij v suchasnomu dy`zajni osvittlennya [The use of nanotekhnologiy is in the modern design of illumination]. Kharkov: KhDADM Publ, 2010, Vol. 5, pp. 116–121.*

20. *Shpil`chak U.V. Kolirny`j analiz u vy`rishenni mis`kogo seredovy`sha [A colour analysis is in the decision of city environment]. Kharkov: KhDADM Publ, 2011, Vol. 5, pp. 79–81.*